Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 28. mail 2020[1]

Kohtuasi C-238/19

EZ
versus
Saksamaa Liitvabariik, keda esindab Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (föderaalne migratsiooni- ja pagulasamet)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Verwaltungsericht Hannover (Hannoveri halduskohus, Saksamaa))

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Varjupaigapoliitika – Pagulasseisundi andmise tingimused – Direktiiv 2011/95/EL – Artikli 9 lõike 3 tõlgendamine – Tagakiusamise põhjused – Artikli 10 lõike 1 punkt e – Mõiste „poliitilised vaated“ – Sõjaväeteenistusest keeldumine – Süümelistel kaalutlustel keeldumine

1. Kohtuotsuses Shepherd[2] analüüsis Euroopa Kohus, kas sõjaväeteenistuses olevale sõdurile, kes on deserteerinud, sest ta keeldus edasisest sõjaväeteenistusest Ameerika Ühendriikide relvajõududega Iraagis, tuleb anda varjupaik.[3] Nüüd palub Verwaltungsericht Hannover (Hannoveri halduskohus, Saksamaa) Euroopa Kohtul seda kohtuotsust täpsemalt selgitada. Erinevalt A. L. Shepherdist põgenes kaebaja oma riigist selleks, et sõjaväeteenistusest kõrvale hoiduda; ja käesoleval juhul on tegu sõjaväeteenistusega Süüria armee koosseisus Süüria kodusõjas. Niisiis erinevad teatavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõstatatud küsimused nendest, mida kaaluti A. L. Shepherdi kohtuasjas. Euroopa Kohus on palunud mul keskenduda käesolevas ettepanekus praegu kehtiva regulatsiooni, täpsemalt direktiivi 2011/95/EL (edaspidi „kvalifitseerumisdirektiiv“) artikli 9 lõike 3 tõlgendamisele. Eelkõige analüüsin seda, kas peab olemas olema põhjuslik seos selle direktiivi tähenduses „tagakiusamise põhjuste“ ja „tagakiusamise“ (või selliste tegude vastu puuduva kaitse) vahel.

1 Algkeel: inglise.

2 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus, C-472/13, EU:C:2015:117.

3 A. L. Shepherdi kohtuasi puudutas nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu (ELT 2004, L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96). Käesolevas kohtuasjas on kõne all Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), millega tunnistati kehtetuks ja asendati direktiiv 2004/83.

Rahvusvaheline õigus

Pagulasseisundi konventsioon

2. Genfi konventsiooni[4] artikli 1 lõike A punkti 2 kohaselt hõlmab mõiste „pagulane“ määratlus iga isikut, kes „põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset“.

3. Artikli 1 lõike F punktis a on ette nähtud, et Genfi konventsiooni ei kohaldata isikule, kelle suhtes on kaalukaid põhjusi arvata, et ta on pannud toime „rahvusvahelistes õigusaktides määratletud rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo“.[5]

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon

4. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni[6] artikli 9 lõige 1 tagab mõtte-, südametunnistuse ja usuvabaduse, sealhulgas vabaduse oma usku või veendumusi muuta.

Euroopa Liidu õigus

Euroopa Liidu põhiõiguste harta

5. Euroopa põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 10 lõige 1 vastab EIÕK artikli 9 lõikele 1. Vastavalt harta artikli 10 lõikele 2 tunnustatakse õigust keelduda süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest selle õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt. Harta artikli 52 lõikes 3 on ette nähtud, et hartas sätestatud õigusi tuleb tõlgendada kooskõlas EIÕKga tagatud vastavate õigustega.

Kvalifitseerumisdirektiiv

6. Kvalifitseerumisdirektiivi põhjendustes on märgitud järgmist. Kvalifitseerumisdirektiiv on osa meetmetest, millest koosneb Euroopa ühine varjupaigasüsteem (edaspidi „varjupaigasüsteem“), mis põhineb Genfi konventsiooni ja protokolli täielikul kohaldamisel, mis koos moodustavad pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi.[7] Selle direktiivi peamine eesmärk on tagada, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele, ja et minimaalsed hüved on ühetaoliselt kättesaadavad.[8] Direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse põhimõtteid, mida on tunnustatud hartas.[9] Kvalifitseerumisdirektiivi reguleerimisalasse kuuluvate isikute kohtlemise osas on liikmesriigid seotud kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest.[10] „Konsultatsioonid ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga võivad

4 Genfis 28. juulil 1951 alla kirjutatud pagulasseisundi konventsioon, mis jõustus 22. aprillil 1954 (edaspidi „Genfi konventsioon“) ja mida on täiendatud New Yorgis 31. jaanuaril 1967 sõlmitud pagulasseisundi protokolliga, mis jõustus 4. oktoobril 1967 (edaspidi „protokoll“). Genfi konventsiooni kohaldamisala piirdus algul isikutega, kes põgenesid enne 1. jaanuari 1951 toimunud sündmuste tagajärjel ja tegid seda Euroopa piires. Protokolliga kaotati see piirang ja muudeti Genfi konventsioon üldkohaldatavaks.

5 Genfi konventsiooni artikli 1 lõike F punktides b ja c on vastavalt sätestatud, et konventsiooni ei kohaldata isikule, kes on pannud väljaspool varjupaigamaad toime raske mittepoliitilise kuriteo või kes on süüdi ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus olevate tegude toimepanemises.

6 Alla kirjutatud 4. novembril 1950 Roomas (edaspidi „EIÕK“).

7 Põhjendused 3 ja 4.

8 Põhjendus 12.

9 Põhjendus 16.

10 Põhjendus 17.

anda liikmesriikidele väärtuslikke suuniseid pagulasseisundi määratlemisel vastavalt Genfi konventsiooni artiklile 1.[11] Tuleks sätestada pagulasseisundi määratlemise ja sisu nõuded, millest liikmesriikide pädevad siseriiklikud asutused juhinduksid Genfi konventsiooni kohaldamisel.[12] On vaja kehtestada ühised kriteeriumid varjupaigataotlejate tunnustamiseks pagulastena Genfi konventsiooni artikli 1 tähenduses.[13]“ Ja lõpuks: „Üks tingimustest, et kvalifitseeruda Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A kohasele pagulasseisundile, on põhjusliku seose olemasolu tagakiusamise põhjuste, nimelt rassi, usu, rahvuse, poliitiliste vaadete või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumise, ning tagakiusamise või selle eest kaitse puudumise vahel.“ [14]

7. Artikli 1 kohaselt hõlmab kvalifitseerumisdirektiivi eesmärk niisuguste nõuete sätestamist, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks.

8. Artikli 2 punktis d on „pagulane“ määratletud kui „kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, viibides väljaspool varasemat alalist elukohariiki ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda, ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 12“.[15] Artikli 2 punktis g on „täiendava kaitse seisund“ määratletud kui „kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku tunnustamine liikmesriigi poolt täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastava isikuna“.

9. II peatüki pealkiri on „Rahvusvahelise kaitse taotluste hindamine“. Selles peatükis on artikli 4 lõikes 1 sätestatud, et liikmesriigi kohus on hinnata taotluse asjaomaseid andmeid koostöös taotlejaga. Artikli 4 lõike 3 kohaselt tuleb rahvusvahelise kaitse taotlus läbi vaadata individuaalselt, võttes arvesse artikli 4 lõike 3 punktides a–e loetletud asjaolusid. Nende asjaolude hulka kuuluvad:

„a) kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse kohta otsuse tegemise ajal, sealhulgas päritoluriigi õigusnormid ja nende kohaldamise viis;

[…]

c) taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud, sealhulgas sellised tegurid nagu taust, sugu ja vanus, et hinnata, kas taotleja suhtes toime pandud või võimalikud teod võiksid taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes osutuda tagakiusamiseks või tekitada suurt kahju;

[…]“.

Artikli 4 lõikes 5 on ette nähtud, et „[k]ui liikmesriigid kohaldavad põhimõtet, mille kohaselt on taotleja kohustatud põhjendama rahvusvahelise kaitse taotlust, ja kui taotleja avalduste üksikasju ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid, ei vaja need üksikasjad kinnitamist, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) taotleja on teinud märkimisväärseid jõupingutusi oma taotluse põhjendamiseks;

b) kõik taotleja käsutuses olevad asjaomased dokumendid on esitatud ja on antud rahuldav selgitus muude asjaomaste dokumentide võimaliku puudumise kohta;

11 Põhjendus 22.
12 Põhjendus 23.
13 Põhjendus 24.
14 Põhjendus 29.
15 Vt käesoleva ettepaneku punkt 13.

c) taotleja avaldused on osutunud loogiliseks ja usutavaks ning need ei ole vastuolus taotleja juhtumiga seotud olemasoleva konkreetse ja üldise teabega;

d) taotleja on taotlenud rahvusvahelist kaitset niipea kui võimalik, välja arvatud juhul, kui taotleja suudab esitada mõjuva põhjuse, miks ta seda ei teinud, ning

e) taotleja üldine usaldusväärsus on kindlaks tehtud".

10. Artikli 6 punkti a kohaselt kuulub tagakiusajate või suure kahju põhjustajate hulka ka riik.

11. Artiklitest 9–12 moodustub III peatükk „Kvalifitseerumine pagulaseks". Artiklis 9 („Tagakiusamine") on sätestatud:

„1. Selleks et tegu peetaks tagakiusamiseks Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A tähenduses, peab tegu

a) olema olemuse või kordumise poolest piisavalt tõsine, et see kujutaks endast põhiliste inimõiguste rasket rikkumist, eelkõige nende õiguste rikkumist, mille suhtes ei saa teha [EIÕK] artikli 15 lõike 2 alusel erandit,[16] või

b) olema kogum mitmesugustest meetmetest, hõlmates inimõiguste rikkumist, mis on piisavalt raske, et mõjutada isikut samal viisil, nagu on nimetatud punktis a.

2. Tagakiusamine vastavalt lõike 1 määratlusele võib muu hulgas esineda järgmisel kujul:

a) füüsiline või vaimne vägivald, sealhulgas seksuaalne vägivald;

b) õigus-, haldus-, politsei- ja/või kohtumeetmed, mis on olemuselt diskrimineerivad või mida rakendatakse diskrimineerival viisil;

c) süüdimõistmine või karistamine, mis on ebaproportsionaalne või diskrimineeriv;

d) õiguskaitse keelamine, mille tulemuseks on ebaproportsionaalne või diskrimineeriv karistus;

e) süüdimõistmine või karistamine sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes, mille puhul sõjaväeteenistus hõlmaks kuritegusid või tegusid, mis on artikli 12 lõikes 2 sätestatud välistamise alus;[17]

f) soost lähtuvad või laste vastu suunatud teod.

3. Vastavalt artikli 2 punktile d peab artiklis 10 nimetatud põhjuste ja käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tagakiusamise või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel olema seos."

16 EIÕK artikli 15 lõikes 2 on loetletud need õigused, mille suhtes erandeid ei tehta, nagu õigus elule.

17 Vt käesoleva ettepaneku punkt 13.

12. Artikli 10 lõikes 1 on loetletud viis „asjaolu“, mida liikmesriigid peavad „tagakiusamise põhjuste“ hindamisel arvesse võtma, nimelt rass, usk, rahvus, teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine ja poliitilised vaated (artikli 10 lõike 1 punktid a–e). Viimati mainitu kohta on artikli 10 lõike 1 punktis e sätestatud:

„poliitiliste vaadete mõiste hõlmab eelkõige vaadet, ideed või veendumust artiklis 6 nimetatud potentsiaalsete tagakiusajatega ja nende poliitika või meetoditega seotud küsimuses olenemata sellest, kas taotleja on tegutsenud sellest vaatest, ideest või veendumusest lähtudes või mitte“.

Artikli 10 lõikes 2 on sätestatud: „Hinnates, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm, on tähtsusetu, kas taotlejal on tegelikult olemas tagakiusamist ajendav rassiline, usuline, rahvuslik, sotsiaalne või poliitiline omadus, tingimusel et sellise omaduse omistab taotlejale tagakiusaja.“

13. Artiklis 12 on loetletud asjaolud, mille esinemise korral ei tunnustata kolmanda riigi kodanikku või kodakondsuseta isikut kvalifitseerumisdirektiivi kohaselt pagulasena. Nende asjaolude hulka kuulub olukord, kus on mõjuv põhjus arvata, et „ta on pannud toime rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo, nagu need on määratletud rahvusvahelistes õigusaktides, millega nähakse ette selliseid kuritegusid käsitlevad sätted“ (artikli 12 lõike 2 punkt a).[18]

14. Artikkel 13 kohustab liikmesriike andma pagulasseisundi kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule, kes kvalifitseerub pagulaseks vastavalt kvalifitseerimisdirektiivi II ja III peatükile.

Menetlusdirektiiv

15. Direktiivi 2013/32/EL[19] eesmärk on kehtestada kvalifitseerumisdirektiivi kohase rahvusvahelise kaitse andmise ja äravõtmise menetluse ühised nõuded. Seda direktiivi kohaldatakse kõikide Euroopa Liidu territooriumil esitatud rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes.[20] Taotluste läbivaatamise nõuded on sätestatud artiklis 10. Liikmesriigid peavad tagama, et menetlev ametiasutus teeb rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse pärast taotluse asjakohast läbivaatamist.[21]

Liikmesriigi õigus

16. Varjupaigaseaduse (Asylgesetz, edaspidi „AsylG“) § 3 lõikes 1 on „pagulane“ määratletud kooskõlas määratlusega kvalifitseerumisdirektiivi artikli 2 punktis d. AsylG §-s 3a on määratletud „tagakiusamine“ viisil, mis on paralleelne kvalifitseerumisdirektiivi artikliga 9 (kusjuures AsylG § 3a lõike 2 punkt 5 kordab selle direktiivi artikli 9 lõike 2 punkti e, mis käsitleb tagakiusamist või karistamist sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes, mille puhul sõjaväeteenistus hõlmaks [sisuliselt sõjakuritegude toimepanekut]). AsylG §-s 3b on ette nähtud „tagakiusamise põhjuste“ asjaolud

18 Paralleelses sättes (artikli 17 lõike 1 punkt a) on samamoodi välistatud niisuguse isiku vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele. Lisan täielikkuse huvides, et artikli 12 lõike 2 punktide b ja c sõnastus ning artikli 17 lõike 1 punktides b ja c ette nähtud erandid täiendavast kaitsest sarnanevad Genfi konventsiooni artikli 1 lõike F punktidega b ja c; vt käesoleva ettepaneku 5. joonealune märkus.

19 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60) (edaspidi „menetlusdirektiiv“).

20 Artikli 3 lõige 1.

21 Artikli 10 lõige 3.

samalaadselt nagu kvalifitseerumisdirektiivi artiklis 10 (kusjuures AsylG § 3b lõike 1 punkt 5 kordab selle direktiivi artikli 10 lõike 1 punkti e, mis käsitleb mõistet „poliitilised vaated“). Lõpuks nõuab AsylG § 3a lõige 3 – niisamuti nagu kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõige 3 –, et tagakiusamisel oleks seos [22] tagakiusamise põhjustega.

Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

17. Kaebaja, EZ, sündis 27. jaanuaril 1989. Ta on Süüria kodanik. Ta lahkus kodumaalt meritsi ja sisenes pärast maismaal mitme riigi läbimist 5. septembril 2015 Saksamaa Liitvabariiki. Ta esitas Bundesamt für Migration und Flüchtlingele (föderaalne migratsiooni- ja pagulasamet, edaspidi „Bundesamt“) 28. jaanuaril 2016 vormikohase varjupaigataotluse.

18. EZ teatas Bundesamtile, et sel ajal, kui ta oli Süürias, taotles ta sõjaväeteenistusest ajapikendust, sest kartis osaleda kodusõjas. Süüria ametiasutused andsid talle ajapikendust kuni veebruarini 2015, et ta saaks lõpetada õpingud Aleppo ülikoolis. EZ lõpetas ülikooliõpingud aprillis 2014. Ta lahkus Süüriast novembris 2014, sest teda ootas veebruaris 2015 ees sõjaväeteenistusse kutsumine.

19. Bundesamt andis EZ-le 11. aprilli 2017. aasta otsusega täiendava kaitse seisundi, [23] kuid jättis tema varjupaigataotluse rahuldamata põhjendusel, et teda ei ole Süürias taga kiusatud nii, et ta oleks pidanud seetõttu kodumaalt põgenema. Bundesamt asus seisukohale, et tema puhul ei ole tagakiusamisel põhjuslikku seost tagakiusamise põhjusega. EZ pöördus 1. mail 2017 eelotsusetaotluse esitanud kohtusse kaebusega selle otsuse peale.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis oma eelotsusetaotluses järgmist.

21. Süürias on alates 2011. aastast kestnud riigisisene relvakonflikt. Kõik selles konfliktis osalevad pooled on pannud – ja panevad endiselt – toime raskeid ja süstemaatilisi rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumisi. [24]

22. Süürias kehtib vähemalt 18aastaste Süüria meeskodanike suhtes kaheaastane üldine sõjaväekohustus. Selle täitmisest ei ole Süüria õiguses lubatud süümelistel kaalutlustel keelduda. [25] Süüria sõjaväeametkond värbab endiselt intensiivselt ajateenistujaid. Sõjaväekohustuslastelt oodatakse üldjuhul, et nad pöörduvad ajateenistusse astumise aja saabudes (näiteks pärast ülikoolis õppimise eesmärgil saadud ajapikenduse lõppemist) ise värbamisasutustesse. Sõjaväekohustuslased, kes seda ei tee, kantakse kuue kuu möödudes üldjuhul sõjaväeteenistusest kõrvalehoidujate nimekirja. See nimekiri antakse kontrollpunktide (*checkpoints*) ja teiste riigiasutuste kasutusse. Ajateenistusest kõrvalehoidujaid, kes on sel viisil tabatud, võidakse sõja ajal Süüria õiguse alusel karistada karmilt. Rakendatavad karistusmeetodid on meelevaldsed, seadusega ette nähtud maksimaalselt viie aasta pikkusest vangistusest kuni (tegeliku) hukkamiseni, sest sõjalise ettevalmistuseta sõjaväekohustuslased saadetakse eesliinile ohtlikke ülesandeid täitma.

22 „Zwischen den in § 3 Absatz 1 Nummer 1 in Verbindung mit den in § 3b genannten Verfolgungsgründen und den in Absätzen 1 und 2 als Verfolgung eingestuften Handlungen oder dem Fehlen von Schutz vor solchen Handlungen *muss eine Verknüpfung bestehen*“ (§ 3 lõike 1 punktis 1 koostoimes §-ga 3b loetletud tagakiusamise põhjuste ning lõigetes 1 ja 2 nimetatud tagakiusamise või selliste tegude vastu kaitse puudumise vahel *peab olema seos*) (kohtujuristi kursiiv).

23 Vt käesoleva ettepaneku punkt 8.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle tuvastatud faktilise asjaolu eelotsusetaotluses ulatuslikult dokumenteerinud.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab eelotsusetaotluses ÜRO Inimõiguste Nõukogu moodustatud Süüria Araabia Vabariigi küsimustega tegeleva sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni 2. veebruari 2017. aasta aruandele A/HRC/34/64.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohus asus seisukohale, et EZ ei taha täita Süüria sõjaväes üldist sõjaväekohustust, millega tõenäoliselt kaasneksid sõjakuriteod.[26] Kuna EZ põgenes Süüriast ja taotles rahvusvahelist kaitset, ähvardab teda – juba ainuüksi sellise käitumise tõttu – süüdimõistmine või karistamine tema päritoluriigis.

24. Nendel asjaoludel palub eelotsusetaotluse esitanud kohus suuniseid mitmes küsimuses. Eelkõige palub ta Euroopa Kohtul analüüsida kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõiget 3 ja selgitada, kas on vaja tuvastada artikli 9 lõikes 2 loetletud „tagakiusamise" koosseisude põhjuslik seos ühega artikli 10 lõikes 1 loetletud „tagakiusamise põhjustest". Kui vastus sellele küsimusele on jaatav, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas niisugune seos tuvastatakse automaatselt selle direktiivi alusel, kui varjupaigataotlus põhineb artikli 9 lõike 2 punktil e.[27] Niisiis palub eelotsusetaotluse esitanud kohus eelotsust järgmistes küsimustes:

„1. Kas [kvalifitseerumisdirektiivi] artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et „sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes" ei ole nõutav, et asjaomane isik oleks keeldunud sõjaväeteenistusest ametlikus menetluses, kui päritoluriigi õigus ei näe ette õigust sõjaväeteenistusest keelduda?

2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

   Kas [kvalifitseerumisdirektiivi] artikli 9 lõike 2 punkt e kaitseb „sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes" ka isikuid, kes ei ilmu pärast sõjaväeteenistusest saadud ajapikenduse lõppemist päritoluriigi sõjaväeasutusse ja põgenevad sunniviisilise väeteenistusse võtmise eest?

3. Juhul kui vastus teisele küsimusele on jaatav:

   Kas [kvalifitseerumisdirektiivi] artikli 9 lõike 2 punkti e tuleb tõlgendada nii, et sõjaväekohustuslase puhul, kes ei tea, millisesse väeliiki teda tulevikus teenima suunatakse, hõlmaks sõjaväeteenistus otseselt või kaudselt „kuritegusid või tegusid, mis on artikli 12 lõikes 2 sätestatud välistamise alus", üksnes seetõttu, et tema päritoluriigi relvajõud panevad korduvalt ja süstemaatiliselt toime selliseid kuritegusid või tegusid, kasutades selleks sõjaväekohustuslasi?

4. Kas [kvalifitseerumisdirektiivi] artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et ka [selle direktiivi] artikli 9 lõike 2 punktis e nimetatud tagakiusamise korral peab [sama direktiivi] artikli 2 punkti d kohaselt esinema seos […] artiklis 10 nimetatud põhjuste ja […] artikli 9 lõigetes 1 ja 2 tagakiusamiseks kvalifitseeritud tegude või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel?

5. Juhul kui vastus neljandale küsimusele on jaatav: Kas seos süüdimõistmises või sõjaväeteenistusest keeldumise eest karistamises avalduva tagakiusamise ja tagakiusamise põhjuse vahel esineb [kvalifitseerumisdirektiivi] artikli 9 lõike 3 tähenduses koostoimes artikli 2 punktiga d juba siis, kui süüdimõistmine või karistamine on seotud kõnealuse keeldumisega?"

25. EZ ja Euroopa Komisjon on esitanud oma kirjalikud seisukohad. Kohtuistungil, mis peeti 5. märtsil 2020, esitasid mõlemad nimetatud menetlusosalised, samuti Bundesamt ja Saksamaa suulised seisukohad.

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab eelotsusetaotluses ÜRO Peaassamblee 19. detsembri 2016. aasta resolutsioonile A/71/L.48 „Rahvusvaheline, erapooletu ja sõltumatu mehhanism, mille eesmärk on aidata uurida ja kohtu alla anda isikuid, kes rahvusvahelise õiguse kohaselt vastutavad Süüria Araabia Vabariigis alates märtsist 2011 toime pandud kõige raskemate kuritegude eest".

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on eelotsusetaotluses märkinud, et riigi tasandil lahknevad kohtu kolleegiumi arvamused küsimuses, kas juhul, kui varjupaigataotlejad tuginevad kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 2 punktile e, peab esinema põhjuslik seos.

Hinnang

Üldised märkused

26. Kvalifitseerumisdirektiivi põhjendustes on ette nähtud, millistes raamides tuleb selle direktiivi sätteid tõlgendada. Nii on selle direktiivi kohaldamise aluseks Genfi konventsioon ja protokoll ning selles direktiivis on täielikult arvesse võetud hartas sätestatud põhimõtteid, samuti liikmesriikide kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest. [28]

27. Kvalifitseerumisdirektiivi tuleb tõlgendada selle direktiivi üldist ülesehitust ja eesmärki arvestades ning kooskõlas Genfi konventsiooni ja teiste ELTL artikli 78 lõikes 1 viidatud asjakohaste lepingutega ja hartas tunnustatud õigustega. [29] ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku avaldused annavad väärtuslikke suuniseid kvalifitseerumisdirektiivi tõlgendamisel. [30]

28. Kvalifitseerumisdirektiivi üldine ülesehitus on järgmine. Termin „pagulane“ viitab eelkõige kolmanda riigi kodanikule, kes „põhjendatud kartuse tõttu“ rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva „tagakiusamise ees“ viibib väljaspool oma kodakondsusriiki ega saa või „kõnealuse kartuse tõttu“ ei taha selle riigi „kaitset“. Seega peab asjaomasel isikul olema tema päritoluriigis esinevate asjaolude tõttu põhjendatud kartus tema isikliku tagakiusamise ees vähemalt ühel viiest põhjusest, mis on loetletud selle direktiivi artikli 2 punktis d ja artikli 10 lõikes 1 ning Genfi konventsiooni artikli 1 lõike A punktis 2.

29. Kvalifitseerumisdirektiivi artikli 4 lõike 3 punktide a, b ja c kohaselt tuleb rahvusvahelise kaitse taotluse individuaalsel läbivaatamisel arvesse võtta järgmist: 1) kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse kohta otsuse tegemise ajal, sealhulgas päritoluriigi õigusnormid ja nende kohaldamise viis; 2) taotleja esitatud asjaomased avaldused ja dokumendid; ja 3) taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud. [31]

30. Süüria riik ja tema sõjaväeametkond kuuluvad kvalifitseerumisdirektiivi artikli 6 punktis a ette nähtud mõiste „tagakiusajad või suure kahju põhjustajad“ määratluse alla.

31. Kvalifitseerumisdirektiivi artikli 12 lõige 2 on tuletatud Genfi konventsiooni artikli 1 lõikest F. Käesoleval juhul on asjakohane vaid artikli 12 lõike 2 punkt a. [32] Selles sättes ja Genfi konventsiooni artikli 1 lõike F punktis a loetletud teod on pagulasseisundit välistavate asjaoludena identsed. Need esinevad juhul, kui on „mõjuv põhjus“ arvata, et asjaomane isik on pannud toime rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo, nagu need on määratletud rahvusvahelistes õigusaktides, millega nähakse ette selliseid kuritegusid käsitlevad sätted.

28 Kvalifitseerumisdirektiivi põhjendused 3, 4, 16 ja 17.

29 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika.

30 Vt kvalifitseerumisdirektiivi põhjendus 22. Käesoleval juhul on iseäranis asjakohased „Handbook on procedures and criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 protocol relating to Status of Refugees“ (käsiraamat pagulasseisundi kindlaksmääramise menetluse ja kriteeriumide kohta pagulasseisundi 1951. aasta konventsiooni ja 1967. aasta protokolli alusel; edaspidi „käsiraamat“) ning Guidelines on International Protection No. 10 „Claims to Refugee Status related to Military Service within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to Status of Refugees“ (rahvusvahelise kaitse suunised nr 10, mis käsitlevad sõjaväeteenistusega seotud pagulasseisunditaotlusi seoses 1951. aasta konventsiooni artikli 1 A jaotise lõikega 2 ja/või 1967. aasta protokolliga pagulasseisundi kohta; edaspidi „ÜRO pagulaste ülemvoliniku suunised nr 10“) (12. novembri 2014. aasta redaktsioonis). Kumbki nimetatud dokument ei ole küll õiguslikult siduv, kuid nendes kajastuvad väljakujunenud rahvusvahelise õiguse põhimõtted.

31 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika.

32 Artikli 12 lõike 2 punktides b ja c viidatud põhjused kajastuvad Genfi konventsiooni artikli 1 lõike F punktis b ega ole seega käesolevas asjas olulised (vt eespool 5. joonealune märkus).

32. Rahvusvahelise sõjatribunali põhikirjas[33] on „rahuvastane kuritegu“ määratletud kui niisugune kuritegu, millega kaasneb agressioonisõja või rahvusvahelisi lepinguid või muid kokkuleppeid rikkuva sõja kavandamine, ettevalmistamine, algatamine või pidamine. Niisuguseid kuritegusid saavad nende olemust arvestades toime panna ainult riiki või riigilaadset moodustist esindavad kõrgel võimupositsioonil olevad isikud.[34] Eelotsusetaotluses on märgitud, et EZ on noor mees, kes hoidus Süürias sõjaväeteenistusest kõrvale sellest riigist põgenemise teel. Võimaluse, et kui ta oleks sõjaväeteenistusse läinud, oleks temast (kahe aasta jooksul) saanud rahuvastase kuriteo toimepanekuks piisavalt kõrge auastmega sõjaväeametnik, võib minu arvates julgelt välistada.

33. Kirjeldatud faktilistest asjaoludest ja sellest, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus on eelotsusetaotluses märkinud, nähtub, et kui EZ oleks läinud sõjaväeteenistusse, oleks võinud tekkida oht, et ta paneb toime sõjakuritegusid ja/või inimsusevastaseid kuritegusid.[35] „Sõjakuriteod“ on määratletud mitmes rahvusvahelises aktis. Selliste kuritegude hulka kuuluvad teod, millega raskelt rikutakse rahvusvahelisi humanitaarõigusnorme, mille eesmärk on kaitsta isikuid, kes vaenutegevuses ei osale või enam ei osale, ning piirata kasutatavaid sõjapidamise viise ja vahendeid. Mõiste „sõjakuriteod“ hõlmab tahtlikku tsiviilelanike tapmist ja piinamist.[36] Inimsusevastased kuriteod hõlmavad niisuguseid tegusid nagu genotsiid, mõrv, vägistamine ja piinamine osana laialdasest või süstemaatilisest rünnakust tsiviilelanikkonna vastu.[37]

34. Kvalifitseerumisdirektiivi peamine eesmärk on selle direktiivi artiklis 1 märgitu kohaselt tagada, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele Euroopa Liidus.[38] Selle direktiivi kontekst on sisuliselt humanitaarne.

35. Samuti on oluline meeles pidada, et kvalifitseerumisdirektiiviga on kehtestatud ühtlustatud miinimumnormid pagulasseisundi kindlaksmääramiseks.[39] Nii on seda olulisem tagada, et neid eeskirju kohaldatakse kõikides liikmesriikides järjepidevalt ja ühetaoliselt.

36. Artikli 9 lõike 2 punkti e ja lõiget 3 ning artiklit 10 tuleb tõlgendada neid kaalutlusi arvesse võttes.

Neljas ja viies küsimus

37. Neljandas ja viiendas küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus suuniseid kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 3 tõlgendamise kohta.[40] Eelkõige soovib ta kindlaks teha, kuidas tuleb seda sätet tõlgendada koostoimes artikli 9 lõike 2 punktiga e ja artikli 10 lõike 1 punktiga e.

38. Neljandas küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas artikli 9 lõikes 3 sätestatud nõue, mille kohaselt peab esinema „seos“ artiklis 10 loetletud tagakiusamise põhjusega, on kohaldatav ka siis, kui „tagakiusamine“ seisneb süüdimõistmises või karistuses sõjaväeteenistusest keeldumise eest kokkupõrkes, kus sõjaväeteenistusega kaasneks osalemine sõjakuritegudes ja/või inimsusevastastes kuritegudes (artikli 9 lõike 2 punkt e).

33 Alla kirjutatud Londonis 8. augustil 1945.

34 Vt nt ÜRO pagulaste ülemvoliniku suunised väljaarvamisklauslite kohta, punkt 11: Genfi konventsiooni artikli 1 lõige F (edaspidi „ÜRO pagulaste ülemvoliniku suunised väljaarvamisklauslite kohta“).

35 Vt käesoleva ettepaneku punktid 21–23.

36 Vt minu ettepanek kohtuasjas Shepherd, C-472/13, EU:C:2014:2360, punktid 41–43.

37 Selles suhtes viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus mitmele aruandele ja resolutsioonile. Nende hulgas on ÜRO Inimõiguste Nõukogu moodustatud Süüria Araabia Vabariigi küsimustega tegeleva sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni 9. augusti 2018. aasta aruanne A/HRC/39/65; ÜRO Peaassamblee 2. juuli 2018. aasta resolutsioon A/HRC/38/L.20 inimõiguste olukorra kohta Süüria Araabia Vabariigis ning ÜRO Inimõiguste Nõukogu sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni 10. märtsi 2017. aasta dokument A/HRC/34/CRP.3 „Inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumised Süüria Araabia Vabariigis 21. juulist 2016 kuni 28. veebruarini 2017“.

38 Vt kvalifitseerumisdirektiivi põhjendus 12.

39 Kvalifitseerumisdirektiivi artikkel 3.

40 Artikli 9 lõige 3 viitab artikli 9 lõikele 1, kuid – mis on vahest kummaline – seal ei ole mainitud artikli 9 lõikes 2 sisalduvat (mitteammendavat) loetelu „tagakiusamise“ konkreetsete vormide kohta. Vt täpsemalt käesoleva ettepaneku punkt 45.

39. Bundesamti, Saksamaa ja komisjoni vahel ei ole vaidlust selles, et tagakiusamisel peab alati olema põhjuslik seos tagakiusamise põhjustega. EZ vaidleb sellele seisukohale vastu.

40. Minu arvates on kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 3 tõlgendus, mille on välja pakkunud Bundesamt, Saksamaa ja komisjon, õige.

41. Esiteks on vastupidine tõlgendus vastuolus mõiste „pagulane“ määratlusega kvalifitseerumisdirektiivi artikli 2 punktis d (isik, kellel on „põhjendatud kartu[s] […] tagakiusamise ees“ vähemalt ühel seal loetletud viiest põhjusest ja kes „ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla“). [41]

42. Teiseks oleks see vastuolus artikli 9 lõike 3 enda sõnastusega, mille kohaselt *„peab* […] olema seos“ [42] artiklis 10 nimetatud põhjuste ja artikli 9 lõikes 1 osutatud tagakiusamise või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel. [43]

43. Siinkohal on abi artiklist 9, kus on üksikasjalikumalt määratletud tegurid, mis võimaldavad pidada üht või teist tegu tagakiusamiseks. [44]

44. Artikli 9 lõike 1 punktis a on sätestatud, et asjasse puutuvad teod peavad olema olemuse või kordumise poolest „piisavalt tõsised“, et see kujutaks endast „põhiliste inimõiguste rasket rikkumist“, sealhulgas eelkõige nende vääramatute õiguste rikkumist, mille suhtes ei saa teha EIÕK artikli 15 lõike 2 alusel erandit. Artikli 9 lõike 1 punktis b on sätestatud, et tagakiusamiseks peetakse ka kogumit mitmesugustest meetmetest, sealhulgas inimõiguste rikkumisi, mis on „piisavalt raske[d], et mõjutada isikut samal viisil“, nagu on nimetatud artikli 9 lõike 1 punktis a. Selleks et varjupaigataotleja kuuluks kvalifitseerumisdirektiivi kohaldamisalasse, peab väidetav tagakiusamine ületama artikli 9 lõikes 1 ette nähtud künnise.

45. Artikli 9 lõige 2 kujutab endast mitmekesist loetelu võimalikest tagakiusamise vormidest. See loetelu on pelgalt näitlik. Loetelu esimesed neli punkti kirjeldavad sammusid, mida tagakiusaja või suure kahju põhjustaja võib üksikisiku vastu astuda. Viies ja kuues punkt eeldavad kõnealuse kohtlemise all kannataja teatavaid varasemaid sammusid või teatavaid tunnuseid. Kuna loetelu artikli 9 lõikes 2 on näitlik („[…] võib muu hulgas esineda järgmisel kujul: […]“), võivad artikli 9 lõike 1 punkti a tähenduses tagakiusamiseks kvalifitseeruda ka muud, loetlemata teod. [45] Igal juhul on selge, et artikli 9 lõikes 2 loetletud *liiki* (või *vormis*) tegu peab enne „tagakiusamiseks“ *kvalifitseerumist* ikkagi küündima artikli 9 lõikes 1 ette nähtud *raskusastmeni*.

46. Artikli 9 lõikes 3 on viidatud artikli 9 lõikele 1 („käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tagakiusamise[le]“), kuid mitte artikli 9 lõikes 2 sisalduvale näitlikule loetelule selliste tegude kohta. See väljajätt võib olla olnud seadusandlik tähelepanematus või vastupidi, tahtlik. Kvalifitseerumisdirektiivis endas ei osuta miski selle väljajätu põhjustele. Võimalik, et artikli 9 lõikes 3 ei ole sama artikli lõikele 2 viidatud lihtsalt seetõttu, et lõikes 2 ei ole tagakiusamise vorme ammendavalt määratletud (seda ülesannet ja eesmärki täidab artikli 9 lõige 1). [46] Seadusandja võis olla seisukohal, et artikli 9 lõikes 2 sisalduv näitlik loetelu selle kohta, mis *võib* endast kujutada lõike 1 tähenduses piisavalt tõsiseid tegusid, on kaudselt hõlmatud lõikega 1.

41 Vt käesoleva ettepaneku punkt 28.

42 Kohtujuristi kursiiv.

43 Vt käesoleva ettepaneku punkt 45.

44 5. septembri 2012. aasta kohtuotsus Y ja Z, C-71/11 ja C-99/11, EU:C:2012:518, punkt 53.

45 Vt käesoleva ettepaneku punkt 44.

46 Vt käesoleva ettepaneku punkt 45.

47. Olenemata sellest, milline on õige seletus, ei näi mulle siiski usutav, et ühegi artikli 9 lõikes 2 loetletud vormi suhtes ei ole tarvis tõendada tagakiusamise põhjuslikku seost tagakiusamise põhjustega.

48. Kolmandaks oleks niisugune tõlgendus vastuolus Genfi konventsiooni artikli 1 lõike A punkti 2 sõnastusega, mis viitab isikutele, kellel on põhjendatud kartus tagakiusamise ees „rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast“. See määratlus kajastub loomulikult kvalifitseerumisdirektiivi artikli 2 punktis d (nagu olen eespool punktis 41 märkinud), mida tuleb tõlgendada kooskõlas Genfi konventsiooniga.[47] Täheldan samuti, et kvalifitseerumisdirektiivi seletuskirjas on märgitud, et direktiivi ümbersõnastatud redaktsioonis püüab seadusandja selgitada, mida on silmas peetud „põhjusliku seose nõudega“, mida praegu sisaldab artikli 9 lõige 3.[48]

49. Neljandaks on Euroopa Kohus järjepidevalt viidanud vajadusele tõendada põhjuslikku seost tagakiusamise ja artikli 10 lõikes 1 viidatud põhjuste vahel. Euroopa Kohtu otsused usul või seksuaalsel sättumusel põhinevate varjupaigataotluste kohta on näited, mida saab käesolevas asjas hõlpsasti analoogia alusel kohaldada.[49]

50. Viiendaks oleks see, kui eirata vajadust tõendada põhjuslikku seost tagakiusamise põhjuste ja tagakiusamise või selliste tegude vastu kaitse puudumise vahel, vastuolus kvalifitseerumisdirektiivi eesmärgiga.[50]

51. Seepärast järeldan, et kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et artikli 10 lõikes 1 loetletud tagakiusamise põhjuste ja artikli 9 lõikes 1 määratletud tagakiusamise vahel peab alati olema põhjuslik seos, sealhulgas ka juhul, kui rahvusvahelise kaitse taotleja soovib tugineda selle direktiivi artikli 9 lõike 2 punktile e.

52. Kuna teen ettepaneku vastata neljandale küsimusele jaatavalt, on vaja vastata ka viiendale küsimusele. Selles küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas artikli 9 lõikes 3 silmas peetud põhjuslik seos on automaatselt olemas juhul, kui varjupaigataotleja soovib tugineda kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 2 punktile e. See küsimus kätkeb endas teemasid, mis puudutavad selliste nõuete hindamist artikli 4 alusel.

53. EZ märgib, et kui taotleja tugineb süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keeldumisele, tuleb asuda seisukohale, et selle keeldumisega väljendab ta poliitilist vaadet, ja et ta satub oma kodumaal tagakiusamise alla selle tõttu, et teda sõjaväeteenistusest kõrvalehoidumise eest karistatakse.

54. Bundesamti sõnul ei saa eeldada, et kõik sõjaväeteenistusest keeldujad saavad tugineda kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõike 1 punktile e. Vajaliku põhjusliku seose tõendamiseks peab Süüria riigile olema selge, et asjaomane isik hoidus sõjaväeteenistusest kõrvale süümelistel kaalutlustel; ja selle tõendamiseks peab olema väljendatud neid seisukohti välisest allikast.

47 Vt kvalifitseerumisdirektiivi põhjendus 24.

48 Vt komisjoni 21. oktoobri 2009. aasta ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv miinimumnõuete kohta, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et saada rahvusvahelise kaitse saaja staatus, ja antava kaitse sisu kohta, KOM(2009) 551 (lõplik), lk 7 ja 8: „Paljudel juhtudel, kui tagakiusajateks on mitteriiklikud osalised, nagu relvastatud rühmitus, sugukond, kuritegelik võrgustik, kohalik kogukond või perekond, ei ole tagakiusamise põhjuseks Genfi konventsioonis mainitud põhjused, vaid näiteks kuritegelikud kavatsused või isiklik kättemaks. Sellistel juhtudel ei ole riik sageli suuteline pakkuma asjaomasele isikule kaitset või ei soovi seda teha Genfi konventsioonis mainitud põhjustel (nt usk, sooline või rahvuslik kuuluvus jne). Et vältida puudulikku kaitset, sätestatakse ettepanekus sõnaselgelt, et tagakiusamisakti ja selle põhjuste vahelise seose nõue on täidetud ka siis, kui on olemas seos tagakiusamisakti *ja selle vastu kaitse puudumise* vahel.“ (Kursiiv vastab allajoonitud kohale algtekstis.)

49 5. septembri 2012. aasta kohtuotsus Y ja Z, C-71/11 ja C-99/11, EU:C:2012:518, punkt 55, mis puudutab usku, ja 2. detsembri 2014. aasta kohtuotsus A jt, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, punkt 60, mis puudutab seksuaalset sättumust.

50 Vt kvalifitseerumisdirektiivi põhjendus 29, kus on toonitatud, et niisuguse põhjusliku seose olemasolu on „[ü]ks tingimustest, et kvalifitseeruda Genfi konventsiooni artikli 1 [lõike] A kohasele pagulasseisundile“.

55. Saksamaa väitel ei saa sellest järeldada, et põhjuslik seos on olemas igal korral, kui taotlejad tuginevad kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 2 punktile e. Taotlejad peavad tõendama tagakiusamise põhjused ning liikmesriigi pädevad ametiasutused peavad saama nende väiteid kontrollida. Kontrollimine võib hõlmata viidet välistele allikatele, kui taotleja on väljendanud oma poliitilisi vaateid, näiteks avaldades postitusi avalikes internetikeskkondades.

56. Komisjoni sõnul on enesestmõistetav, et iga rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb individuaalselt läbi vaadata. Kõiki faktilisi asjaolusid tuleb hinnata kvalifitseerumisdirektiivi artikli 4 kohaselt. Sõjaväeteenistusest keeldumist selleks, et mitte riskida sõjakuritegude toimepanekus osalemisega, võib käsitada kui kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõike 1 punkti e tähenduses poliitilise vaate väljendust.

57. Euroopa Kohtul ei ole teavet selle kohta, millisele kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõikes 1 loetletud viiest tagakiusamise põhjusest EZ on tuginenud. Eelotsusetaotluses on registreeritud EZ väide, et „olenemata individuaalsetest põhjustest ähvardab teda tagakiusamine ainuüksi juba Süüriast põgenemise ja Saksamaa Liitvabariigis varjupaigataotluse esitamise tõttu“. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub eeldusest, et artikli 10 lõike 1 punkt e (poliitilised vaated) on EZ puhul asjasse puutuv tagakiusamise põhjus. Kuigi see eeldus võib olla õige, ei järeldu sellest tingimata, et tegu on ainsa põhjusega, mis võib asjasse puutuda.[51]

58. Kooskõlas mõiste „pagulane“ määratlusega kvalifitseerumisdirektiivi artikli 2 punktis d peavad pädevad ametiasutused olema veendunud, et taotlejat kiusatakse taga või ähvardab teda tagakiusamise oht. Artiklid 9 ja 10 omavahelises koostoimes tähendavad, et mõiste „tagakiusamine“ koosneb nii „tagakiusamisest“ kui ka „tagakiusamise põhjustest“.[52]

59. Kas rahvusvahelise kaitse taotlejal, kes tugineb artikli 9 lõike 2 punktile e kui „tagakiusamise“ vormile ja saab tõendada, et ta vastab selles sättes ette nähtud kahele kumuleeruvale tingimusele (nimelt et teda ähvardab sõjaväeteenistusest keeldumise eest süüdimõistmise või karistuse oht ja et kui ta peaks sõjaväeteenistusse minema, hõlmaks see tõenäoliselt tegusid, mis kuuluvad artikli 12 lõike 2 kohaldamisalasse),[53] on samuti vaja tõendada, et tal on poliitilised vaated, mis kujutavad endast artikli 10 lõike 1 punkti e tähenduses „tagakiusamise põhjust“?

60. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu viies küsimus näib rajanevat mõttekäigul, et kui artikli 9 lõike 2 punkti e tingimused on täidetud, on taotleja juba tõendanud vajalikud poliitiliste vaadete kontseptsiooni tunnused. Ta on seda teinud selle kaudu, et ta on vastu oma kodumaa ideoloogiale, mille kohaselt peetakse sõda viisil, mis hõlmab sõjakuritegude toimepanekut ja/või rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumist.

61. Kvalifitseerumisdirektiivi üldise ülesehituse põhjal näib mulle, et ühegi pagulasseisundi taotluse hindamisel ei ole ruumi automaatsusele. Nii peavad pädevad ametiasutused juhul, kui taotleja soovib tugineda artikli 9 lõike 2 punktile e kui „tagakiusamise“ vormile, ikkagi tegema artikli 10 lõike 1 kohase hindamise teel kindlaks tagakiusamise põhjused.

62. Artikli 10 lõike 1 punktis e on ette nähtud, et „poliitiliste vaadete mõiste“ hõlmab eelkõige vaadet, ideed või veendumust artiklis 6 nimetatud potentsiaalsete tagakiusajatega ja nende poliitika või meetoditega seotud küsimuses *olenemata sellest, kas taotleja on tegutsenud sellest vaatest, ideest või veendumusest lähtudes või mitte*.

51 Vt samuti käesoleva ettepaneku punkt 83.

52 Vt minu lugupeetud sõbra ja kolleegi, meie seast lahkunud kohtujurist Boti ettepanek liidetud kohtuasjades Y ja Z, C-71/11 ja C-99/11, EU:C:2012:224, punktid 21 ja 22.

53 Vt käesoleva ettepaneku punktid 31–33.

63. See on lai määratlus. See võib hõlmata isikut, kelle poliitilised vaated pelgalt erinevad tema kodumaa valitsuse omadest, aga ka isikuid, kes on juba liigitatud poliitilisteks antagonistideks (või riigivastasteks) ja kellel on hirm kaotada kodumaal vabadus või koguni elu.

64. Artikli 10 lõike 1 punkti e viimastest sõnadest „olenemata sellest, kas taotleja on tegutsenud sellest vaatest, ideest või veendumusest lähtudes või mitte“ selgub, et asjaomane isik *ei* pea tõendama, et ta on – kodumaal enne sealt lahkumist või hiljem riigis, kus ta taotleb varjupaika – oma vaateid väljendanud. Sellel on selged põhjused. Repressiivse võimu all võidakse isik, kes on piisavalt vapper või impulsiivne oma seisukohti välja ütlema, arreteerida ja maha suruda enne, kui ta saab riigist põgeneda ja mujal varjupaika taotleda.

65. Seetõttu ei nõustu ma Bundesamti ja Saksamaa valitsuse argumentidega selles osas, milles nad väidavad, et selleks, et taotleja saaks tugineda artikli 10 lõike 1 punktile e, peab ta olema oma poliitilisi vaateid väljendanud. See väide ei ole kooskõlas kvalifitseerumisdirektiivi sõnastusega ja on vastuolus selle direktiivi artiklis 4 ette nähtud üksikasjalike hindamiskohustustega.[54]

66. Artikli 10 lõikes 2 on sätestatud: „Hinnates, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm, *on tähtsusetu*, kas taotlejal *on* tegelikult *olemas* tagakiusamist ajendav […] poliitiline omadus, tingimusel et sellise omaduse *omistab* taotlejale tagakiusaja.“ (Kohtujuristi kursiiv.) Seega peavad varjupaigataotlust läbi vaatavad pädevad ametiasutused kindlaks tegema *kas selle*, et asjaomasel isikul on tegelikult olemas kõnealune poliitiline vaade, *või* selle, et on *mõistlik eeldada*, et tagakiusaja (käesoleval juhul Süüria riik) talle sellise vaate omistab.[55]

67. Põhjendatud tagakiusamishirmu puududes ei kuulu isik mõiste „pagulane“ määratluse alla.[56] Seega ei kujuta abstraktne hirm sõjaväeteenistusest kõrvalehoidumise eest süüdimõistmise ja karistamise ees kvalifitseerumisdirektiivi tähenduses põhjendatud tagakiusamishirmu. Samamoodi ei kuulu selle direktiivi kohaldamisalasse isik, kelle vastuväited sõjaväeteenistusse mineku suhtes põhinevad oportunismil („Soovin oma karjääriga edasi liikuda, mitte sõjaväes aega raisata“) või soovil vältida sõjaväeteenistusega kaasnevaid raskusi ja võimalikke ohtusid.[57]

68. Vajaliku otsuse saab kindlaksmääramisel teha alles pärast kvalifitseerumisdirektiivi artikli 4 kohast põhjalikku hindamist.

69. Täheldan siinkohal, et õigus süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduda on rahvusvahelises õiguses tunnustatud, ehkki niisuguse õiguse üldist määratlust ei ole.[58] Mõtte-, südametunnistuse ja usuvabaduse tähtsust on rõhutanud ka Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi „Strasbourgi kohus“). Seda peetakse üheks demokraatliku ühiskonna alustalaks.[59] EIÕK artikliga 9 tagatud kaitse (mis kajastub harta artiklis 10) ulatub usuliste veendumuste väljendamisest kaugemale. See kehtib kõikide isiklike, poliitiliste, filosoofiliste ja moraalsete veendumuste suhtes. Strasbourgi kohus on otsustanud, et vastuseis sõjaväeteenistusele võib kujutada endast veendumust, mis on

54 Vt analoogia alusel ka 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus F, C-473/16, EU:C:2018:36, punktid 31 ja 32.

55 Vt ÜRO pagulaste ülemvoliniku suunised nr 10, punkt 51.

56 Vt käsiraamat, punktid 80–83. Vt samuti kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõike 1 punktiks e kujunenud artikli 12 punkti e kommentaar seletuskirjas, mis käsitleb komisjoni ettepanekut võtta vastu direktiiv 2004/83, esimene redaktsioon kvalifitseerumisdirektiivist (Ettepanek võtta vastu nõukogu direktiiv miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta, KOM(2001) 510 (lõplik)).

57 Vt käsiraamat, punktid 167 ja 168.

58 Nii on inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklis 18 kui ka kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakti artiklis 18 ette nähtud, et igaühel on õigus mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadusele (nendele sätetele on viidatud vastavalt ÜRO pagulaste ülemvoliniku suuniste nr 10 punktides 8 ja 9). Nimetatud suuniste punktis 3 on süümeline keeldumine sõjaväeteenistusest määratletud kui süümelistest põhimõtetest ja põhjustest, sealhulgas sügavast usulisest, moraalsest, eetilisest, humanitaarsest või muust sellelaadsest veendumusest tulenev vastuseis sõjaväeteenistusele.

59 EIK 26. aprilli 2016. aasta otsus İzzettin Doğan jt *vs.* Türgi, CE:ECHR:2016:0426JUD006264910, [suurkoda], punkt 109. EIÕK artikli 9 laia kohaldamisala kohta vt samuti varasem, kuid tuntud otsus, komisjoni 12. oktoobri 1978. aasta raport, DR 19, Arrowsmith *vs.* Ühendkuningriik, nr 7050/75, mis käsitleb nii usulistele kui ka mitteusulistele vaadetele ja veendumustele, sealhulgas kooskõlalistele ja siirastele filosoofilistele veendumustele, nagu patsifism, tagatud kaitset.

piisavalt loogiline, tõsine, kooskõlaline ja oluline, et olla kaitstud EIÕK artikli 9 lõikega 1.[60] Samuti on Strasbourgi kohus lugenud õiguspäraseks selle, kui riigi pädevad ametiasutused küsitlevad asjaomast isikut, et hinnata tema veendumuste tõsidust ja hoida ära katsed EIÕK artiklis 9 sätestatud tagatisi kuritarvitada.[61] Harta artikli 52 lõike 3 kohaselt tuleb harta artikli 10 lõikes 1 sätestatud EIÕK artiklile 9 vastavaid õigusi tõlgendada nii, et need hõlmavad süümelist vastuseisu sõjaväeteenistusele.

70. Kvalifitseerumisdirektiivi kontekstis lubab artikli 4 lõige 1 liikmesriikidel asetada taotlejatele koormise „esitada niipea kui võimalik kõik elemendid, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks […]“. Siiski paneb see säte liikmesriikidele ka positiivse kohustuse teha taotlejaga koostööd tema taotluse asjaomaste elementide hindamisel. Hinnang tuleb anda individuaalselt ning taotleja isiklikku seisundit ja olukorda arvesse võttes. Selles suhtes kinnitab kvalifitseerumisdirektiivi artikli 4 lõige 5, et taotlejal ei pruugi alati olla võimalik enda väidet dokumentaalselt või muude tõenditega tõendada. Selliseid tõendeid ei nõuta, kui nimetatud sätte kumuleeruvad tingimused on täidetud.[62]

71. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on taotleja avaldus vaid lähtepunkt hindamismenetluses, mille viivad läbi pädevad ametiasutused.[63] Hindamise eesmärk on tagada varjupaigasüsteemi eesmärkide täitmine: s.o piirduda pagulasseisundi andmisel vaid isikutega, keda ähvardab tõsine kõige põhilisematest õigustest ilmajätmine või nende süstemaatiline rikkumine ja kelle elu päritoluriigis on muutunud väljakannatamatuks.[64] Asjaolud põhikohtuasjas on teistsugused kui kohtuasjas Shepherd[65] (mis puudutas sõjaväeteenistusse võetud sõdurit, mitte sõjaväeteenistuse eest põgenejat). Nimetatud kohtuasi annab siiski kasuliku lähtekoha. Seal selgitas Euroopa Kohus, et sõjaväelaseks olemine on vajalik, kuid mitte piisav tingimus kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 2 punktis e viidatud kaitse saamiseks. See säte viitab üksnes kokkupõrkele, milles „sõjaväeteenistus kui selline peab hõlmama sõjakuritegude toimepanemist“ (taotleja ei pea individuaalselt tõendama, et teda isiklikult pandaks selliseid kuritegusid toime panema). „[L]iidu seadusandja soovis, et selle teenistuse üldist konteksti võetaks objektiivselt arvesse“. Kaitse võib laieneda ainult neile muudele isikutele, kelle teenistusülesannete täitmine võib „piisavalt otseselt ja mõistliku usutavusega“ viia niisugustes aktides osalemiseni. Ent kuna artikli 9 lõike 2 punkti e eesmärk on kaitsta taotlejat, kes on vastu sõjaväeteenistusele, kuna ta ei taha riskida sellega, et ta hakkab tulevikus toime panema selliseid akte, millele on viidatud artikli 12 lõikes 2, saab asjaomane isik „seega tugineda vaid niisuguste aktide toimumise usutavusele“. Hindamine, mille riigi ametiasutused peavad artikli 4 lõike 3 kohaselt läbi viima, saab tugineda üksnes „*tõendite kogumile, mis kõiki kõnealuseid asjaolusid arvesse võttes ainsana saab tõendada, et see teenistusolukord võib usutavalt viia niisuguste aktide toimepanemiseni*“ (kohtujuristi kursiiv).[66]

72. Selle hindamise läbiviimist reguleerivad asjakohased menetlusnormid on sätestatud menetlusdirektiivis, mitte kvalifitseerumisdirektiivis.[67] Mulle näib, et kui taotlejad tuginevad artikli 9 lõike 2 punktile e, kattub hinnangu andmine küsimuses, kas esineb selle sätte tähenduses „tagakiusamine“, suuresti hinnangu andmisega selle kohta, kas taotleja on tõendanud artikli 10 tähenduses „tagakiusamise põhjuse“. Oleks kunstlik ja samas põhjendamatult koormav nõuda taotlejalt

60 EIK 7. juuli 2011. aasta otsus Bayatyan *vs.* Armeenia, CE:ECHR:2011:0707JUD002345903 [suurkoda], punkt 110 ja seal viidatud kohtupraktika.

61 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus Papavasilakis *vs.* Kreeka, CE:ECHR:2016:0915JUD006689914, punkt 54.

62 Vt käesoleva ettepaneku punkt 9 ja 19. joonealune märkus, vt samuti 2. detsembri 2014. aasta kohtuotsus A jt, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, punktid 50, 51 ja 58.

63 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus F, C-473/16, EU:C:2018:36, punkt 28.

64 Vt (seoses usuliste veendumustega) nt kohtujurist Boti ettepanek liidetud kohtuasjades Y ja Z, C-71/11 ja C-99/11, EU:C:2012:224, punkt 28.

65 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus, C-472/13, EU:C:2015:117.

66 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus, C-472/13, EU:C:2015:117, punktid 34–40.

67 Vt käesoleva ettepaneku punkt 15 ja 2. detsembri 2014. aasta kohtuotsus A jt, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika.

kohtuotsuses Shepherd[68] esile tõstetud asjaolude tõendamist näitamaks, et artikli 9 lõike 2 punktis e sätestatud tingimused on täidetud, ja seejärel samade asjaolude veelkordset tõendamist näitamaks, et tema kodumaa valitsusel oli ideoloogia, mille kohaselt kiideti heaks selle riigi armee poolt sõjakuritegude toimepanek, mille vastu ta võis usutavalt olla.

73. Mis puudutab artikli 10 lõikes 1 loetletud tagakiusamise põhjusi, siis ei ole eelotsusetaotluses märgitud, kas EZ väidab end olevat süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduja, sest ta on patsifist ja vastu *igasugusele* sõjalise jõu kasutamisele, või on tema vastuväidete põhjendused piiratumad. Need põhjendused võivad hõlmata seda, et sõda Süürias on kodusõda ja et meetoditega, mida Süüria riik selles sõjas kasutab, kaasneb sõjakuritegude toimepanek ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumine.[69] On õiguspärane, et pädevad ametiasutused püüavad kindlaks teha tema vastuväite laadi.

74. Selle hinnangu andmisel võivad pädevad ametiasutused arvesse võtta järgmisi asjaolusid.

75. Vastuseis sõjaväeteenistusele tähendab igal juhul teatavat väärtuskonflikti ametiasutuste ja vastuseisja vahel. Seega võib Süüria riigi niisuguse tegevuse vastane arvamus või mõte või veendumus kujutada endast poliitilist vaadet kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõike 1 punkti e tähenduses.

76. Kui on kindlaks tehtud, et taotleja on sõjaväeteenistusse mineku vastu süümelistel kaalutlustel, tuleb järgmise sammuna hinnangu andmisel tuvastada, kas esineb objektiivseid ja subjektiivseid asjaolusid, millest nähtub, et tal on tema poliitiliste vaadete või veendumuste tõttu põhjendatud tagakiusamishirm.

77. Mis puudutab objektiivseid asjaolusid, siis on sõjaväelaste värbamine ajateenistuse kaudu objektiivne asjaolu, mis kaldub andma tunnistust sellest, et niisugust sõjaväeteenistuse kohustust täitmast keelduv isik satub tõenäoliselt konflikti oma kodumaa ametiasutustega.

78. Kui taotleja kodumaa tegeleb aktiivselt sõjapidamisega ja on olemas – nagu käesoleval juhul – tõendid, et selle sõja suhtes esitatakse süüdistus rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumises ja sellega kaasneb süstemaatilisi ja korduvaid sõjakuritegude intsidente, mis on mainekates allikates dokumenteeritud, kujutab see endast tugevat objektiivset materjali, mis toetab artikli 10 lõike 1 punktil e põhinevat pagulasseisundi taotlust.[70]

79. Arvesse tuleb võtta seda, kas asjaomasel isikul on tegelik ja teostatav võimalus läbida ajateenistuse kohustuse täitmiseks alternatiivteenistus. Asjasse puutuv tegur on ka see, kui päritoluriigis ei ole ette nähtud menetlust süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduja seisundi saamiseks või tunnustamiseks. Kui päritoluriigi õiguses ja/või praktikas ei ole ette nähtud õiguspärast moodust sõjaväeteenistusest keeldumiseks, on täiesti võimalik, et see riik peab sõjaväeteenistusest kõrvalehoidumist kui sellist poliitiliste vaadete väljenduseks.[71]

80. Süürias sõjaväeteenistusest keelduvate isikute karistuste ja kohtlemise laad ja raskusaste on asjakohane kaalutlus, nagu ka see, kas karistus sõjaväeteenistusest kõrvalehoidumise eest on ebaproportsionaalne või ränk.[72]

68 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus, C-472/13, EU:C:2015:117.

69 Vt nt diskrimineerimise ärahoidmise ja vähemuste kaitse allkomisjoni aruanne „Conscientious Objection to Military Service“, mille on koostanud A. Eide ja Ch. Mubanga-Chipoya vastavalt resolutsioonidele 14 (XXXIV) ja 1982/30, punkt 33 (edaspidi „aruanne süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keeldumise kohta“).

70 Vt ÜRO pagulaste ülemvoliniku suunised nr 10, punkt 44.

71 Vt käesoleva ettepaneku 25. joonealune märkus ja ÜRO pagulaste ülemvoliniku suunised nr 10, punkt 52.

72 Vt ÜRO käsiraamat, punkt 169.

81. Hinnangu andmisel peavad liikmesriigi ametiasutused arvesse võtma ka seda, et ajateenistust käsitlevaid seadusi kohaldatakse üldjuhul suhteliselt noorte täiskasvanute suhtes. Võib juhtuda, et niisugune varjupaigataotleja esitab vähem asjatundlikke põhjendusi kui need, mida võiks seesugustel juhtudel eeldada vanemalt isikult.[73]

82. Võttes arvesse arvukaid allikaid, kus on dokumenteeritud Süüria ajateenistuse kord ja sõjaväeteenistusest kõrvalehoidujate ränk kohtlemine Süürias, oleks täiesti ebamõistlik eeldada taotlejatelt tõendite esitamist selle kohta, et nad on *enne* Süüriast põgenemist teatanud Süüria sõjaväeasutustele oma vastuväidetest sõjaväeteenistuse suhtes.[74] Samuti ei näe ma head põhjust, miks nõuda varjupaigataotlejatelt tõendeid selle kohta, et nad on teinud sotsiaalmeediasse postitusi, milles nad on Süürias peetava sõja avalikult hukka mõistnud (eeldatavasti pärast seda, kui nad on riigist turvaliselt välja jõudnud). Selline nõue viiks direktiivi väga kunstliku kohaldamiseni.[75]

83. Lisan täielikkuse huvides, et EZ võib soovida tugineda muudele artikli 10 lõikes 1 loetletud põhjustele, nagu kuulumine teatavasse sotsiaalsesse rühma (artikli 10 lõike 1 punkt d)[76] või usuline veendumus (artikli 10 lõike 1 punkt b). Olenemata sellest, millisele tagakiusamise põhjusele või põhjustele ta soovib tugineda, on pädevad ametiasutused kohustatud viima läbi kvalifitseerumisdirektiivi artikli 4 kohase hindamise.[77]

84. Mida öelda EZ väidete kohta põhikohtuasjas?

85. Kvalifitseerumisdirektiivi artikli 13 kohaselt tuleb EZ-le anda pagulasseisund, kui ta sama direktiivi II ja III peatüki kohaselt pagulaseks kvalifitseerub. Hinnangu selle kohta annavad mõistagi liikmesriigi pädevad ametiasutused selle riigi kohtute järelevalve all. Mulle näivad toonitamist väärt järgmised asjaolud.

86. EZ oli ülikoolis õpinguid lõpetades 25aastane. Sel ajal kehtis talle veel ajapikendus sõjaväeteenistusest. Saksamaale jõudes oli ta 26aastane ja varjupaigataotluse esitamise ajal 27aastane. EZ kuulus nende hulka, keda peetakse Süüria õiguse kohaselt ajateenistuskõlblikeks; ja Süüria õigusnormides ei ole ette nähtud õigust süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduda.[78] Puuduvad tõendid selle kohta, et sõjaväeasutused on lakanud personali värbamast. Näib, et nende jaoks, kes on vastu teenistusele armees, ei ole mõistlikku alternatiivi. On laialdaselt dokumenteeritud, et sõjaväeteenistusest keeldujaid karistatakse karmilt. Märkides eelotsusetaotluses, et Süüria kodusõjas on selle direktiivi artikli 12 lõike 2 tähenduses sõjakuritegude toimepanek laialt levinud ja esineb palju dokumenteeritud rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumise juhtumeid, kajastab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvukate rahvusvaheliste kehamite järeldusi. Kõik need on objektiivsed tegurid, mis toetavad järeldust, et niisuguse isiku puhul nagu EZ on mõeldav, et ta on kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõike 1 punkti e tähenduses poliitiliste vaadete poolest süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduja.

87. Kvalifitseerumisdirektiivi kohaselt on pädevad ametiasutused kohustatud tuvastama, kas EZ väited tagakiusamise põhjuste kohta on usaldusväärsed. Kas nad peavad teda ausaks? Kas tema väited on usutavad?

73 Aruanne süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keeldumise kohta, punkt 91.

74 Vt käesoleva ettepaneku punkt 22.

75 Vt käesoleva ettepaneku punkt 65.

76 Faktilistest asjaoludest, mida on kirjeldatud Euroopa Kohtu 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsuses Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, nähtub, et A. L. Shepherd tugines oma pagulasseisundi taotluses sotsiaalsesse rühma kuulumisele (kvalifitseerumisdirektiivi artikli 10 lõike 1 punkt d).

77 ÜRO käsiraamat, punkt 66.

78 Vt käesoleva ettepaneku punkt 22.

88. Sellest aspektist vaadatuna võib olla asjakohane, et kui EZ Süüriast (kolm kuud enne ajapikenduse lõppu) põgenes, ootas teda peatsena ees ajateenistusse kutsumine. Sel hetkel oli seega vägagi tõenäoline, et kui temast saab ajateenistuses olev sõdur, satub ta kodusõtta. Need asjaolud on kvalifitseerumisdirektiivi kohaselt hinnangu andmisel selgelt asjakohased.

89. Kokkuvõttes arvan, et kui varjupaigataotleja soovib tugineda kvalifitseerumisdirektiivi artikli 9 lõike 2 punktile e kui tagakiusamise vormile, ei tõenda sellele sättele tuginemine automaatselt, et asjaomasel isikul on põhjendatud tagakiusamishirm selle tõttu, et tal on sama direktiivi artikli 10 lõike 1 punkti e tähenduses poliitilised vaated. Liikmesriigi pädevate ametiasutuste ülesanne on kohtute järelevalve all tuvastada, kas on olemas nimetatud direktiivi tähenduses põhjuslik seos. Taolise hinnangu andmisel võivad olla asjakohased järgmised tegurid: kas taotleja kodumaa on sõda pidamas; sõjaväeasutuste laad ja meetodid selles sõjas; riike käsitlevate aruannete kättesaadavus, kus on dokumenteeritud niisugused küsimused nagu see, kas sõjaväelasi värvatakse ajateenistuse kaudu; kas süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduja on riigisiseses õiguses sellisena tunnustatud ja kui on, siis selle seisundi määramise kord; sõjaväeteenistusest keelduvate ajateenistuskohustuslaste kohtlemine; sõjaväeteenistuse alternatiivide puudumine; ja taotleja isiklik olukord, sealhulgas vanus.

Ettepanek

90. Nendel kaalutlustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Verwaltungsericht Hannoveri (Hannoveri halduskohus, Saksamaa) neljandale ja viiendale küsimusele järgmiselt.

– Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, artikli 9 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et artikli 10 lõikes 1 loetletud tagakiusamise põhjuste ja artikli 9 lõikes 1 määratletud tagakiusamise vahel peab alati olema põhjuslik seos, sealhulgas ka juhul, kui rahvusvahelise kaitse taotleja soovib tugineda selle direktiivi artikli 9 lõike 2 punktile e.

– Kui varjupaigataotleja soovib tugineda direktiivi 2011/95/EL artikli 9 lõike 2 punktile e kui tagakiusamise vormile, ei tõenda sellele sättele tuginemine automaatselt, et asjaomasel isikul on põhjendatud tagakiusamishirm selle tõttu, et tal on sama direktiivi artikli 10 lõike 1 punkti e tähenduses poliitilised vaated. Liikmesriigi pädevate ametiasutuste ülesanne on kohtute järelevalve all tuvastada, kas on olemas nimetatud direktiivi tähenduses põhjuslik seos. Taolise hinnangu andmisel võivad olla asjakohased järgmised tegurid: kas taotleja kodumaa on sõda pidamas; sõjaväeasutuste laad ja meetodid selles sõjas; riike käsitlevate aruannete kättesaadavus, kus on dokumenteeritud niisugused küsimused nagu see, kas sõjaväelasi värvatakse ajateenistuse kaudu; kas süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keelduja on riigisiseses õiguses sellisena tunnustatud ja kui on, siis selle seisundi määramise kord; sõjaväeteenistusest keelduvate ajateenistuskohustuslaste kohtlemine; sõjaväeteenistuse alternatiivide puudumine; ja taotleja isiklik olukord, sealhulgas vanus.